J TOLOO E BEHDASHT, School of Public Health, Yazd Shahid Sadoughi Univ Med Sci

ORIGINAL ARTICLE
Received:2023/12/23 *Accepted:2024/03/02*

Investigating the Relationship between Financial Literacy and Mental Health with the Mediating Role of Financial Stress and Financial Behavior in Senior- high School in Yazd City

Seyed Jamalodin Tabatabaei(Ph.D.s)[1],Mahmood Moeinadin(Ph.D.)[2],Akram Taftian(Ph.D.)[3]

1.PhD student of accounting department, Yazd branch, Islamic Azad University, Yazd, Iran.
2.Associate Professor, Department of Accounting, Yazd Branch, Islamic Azad University, Yazd, Iran.
3.Assistant Professor, Department of Accounting, Yazd Branch, Islamic Azad University, Yazd, Iran.

Abstract

Introduction: Financial literacy affects physical and mental health, and a person acquires enough skills to participate in economic fields. This study investigated the relationship between financial literacy and mental health with the mediating role of financial stress and financial behavior in senior high students in Yazd city.

Methods: The method of data collection is field- and library-based. It is also considered to be a survey in terms of strategy and descriptive in terms of goals. The statistical population included all the senior-high students in Yazd city in 2023. Using Cochran's formula, 384 people were selected, and the questionnaire of Parsia and Stimo (2022) was randomly distributed among them, and the data were analyzed through structural equation modeling

Results: According to the findings of this research, financial literacy leads to the improvement of financial behavior and plays a significant role in creating correct financial behavior; on the other hand, increasing financial literacy can improve mental health, and there is an inverse relationship between financial literacy and financial stress. Finally, financial literacy can lead to mental health of students by influencing their financial behavior, positive financial behavior will lead to financial satisfaction, and financial literacy will improve the mental health of senior-high students by reducing their amount of financial stress.

Conclusion: Since financial literacy training has a significant effect on mental health, improving financial behavior and reducing stress, therefore, improves financial literacy in students and will reduce their anxiety.

Keywords: Students' Financial Literacy, Students' Mental Health, Students' Financial Stress, Students' Financial Behavior

Conflict of interest: The authors declared no conflict of interest.

[Downloaded from tbj.ssu.ac.ir on 2026-11-09]

[DOI: 10.18502/tbj.v23i1.15526]

This Paper Should be Cited as:
Author: Seyed Jamalodin Tabatabaei, Mahmood Moeinadin, Akram Taftian. Investigating the Relationship between Financial Literacy and Mental Health with the Mediating …..…….Tolooebehdasht Journal. 2024;23(1)98-109.[Persian]

طلوع بهداشت

دو ماهنامه علمی پژوهشی
دانشکده بهداشت یزد
سال بیست و سوم
شماره اول
فروردین و اردیبهشت
شماره مسلسل:۱۰۳

تاریخ وصول: ۱۴۰۲/۱۰/۰۲
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۲/۱۲

بررسی رابطه سواد مالی بر سلامت روان با نقش میانجیگری استرس مالی و رفتار مالی در دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهر یزد

نویسندگان: سید جمال الدین طباطبایی مزرعه نو[۱]، محمود معین الدین[۲]، اکرم تفتیان[۳]

۱.دانشجوی دکتری گروه حسابداری، واحد یزد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران

۲.نویسنده مسئول: دانشیار گروه حسابداری، واحد یزد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران

تلفن تماس: ۰۹۱۳۳۵۴۶۰۰۸ Email: Mahmoudmoein@iauyazd.ac.ir

۳. استادیار گروه حسابداری، واحد یزد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران

چکیده

مقدمه: سواد مالی بر سلامت جسم و روح افراد تأثیر می‌گذارد و به کمک سواد مالی، مهارت کافی برای مشارکت در زمینه‌های اقتصادی کسب می شود.این پژوهش به بررسی رابطه سواد مالی بر سلامت روان با نقش میانجی گری استرس مالی و رفتار مالی در دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهر یزد پرداخته است.

روش بررسی: شیوه گردآوری داده ها میدانی و کتابخانه ای است. همچنین از نظر راهبرد، پیمایشی و از لحاظ اهداف، توصیفی تلقی می گردد. جامعه آماری آن شامل کلیه دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهر یزد در سال ۱۴۰۲ هستند. اعضای نمونه با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۳۸۴ نفر هستند که پرسشنامه پارسیا و استیمو (۲۰۲۲) تصادفی بین آنها توزیع و داده ها از طریق مدل‌سازی معادلات ساختاری تحلیل شدند.

یافته ها: بر اساس یافته های این پژوهش، سواد مالی منجربه بهبود رفتار مالی شده و نقش بسزایی در ایجاد رفتار مالی صحیح داردو از طرفی افزایش سواد مالی می‌تواند بهبود سلامت روان را در پی داشته باشد. همچنین بین سواد مالی و استرس مالی رابطه معکوس هست. در نهایت سواد مالی با اثرگذاری بر رفتار مالی می‌تواند سلامت روان دانش آموزان را در پی داشته و رفتار مالی مثبت موجب رضایت مالی خواهد شد و سواد مالی با کاهش میزان استرس مالی، سلامت روان دانش آموزان دوره دوم متوسطه را بهبود خواهد بخشید.

نتیجه گیری: از آنجا که آموزش سواد مالی بر سلامت روان، بهبود رفتار مالی و کاهش استرس تأثیر معنادار دارد لذا ارتقا سواد مالی در دانش آموزان باعث کاهش اضطراب آن‌ها خواهد شد.

واژه‌های کلیدی: سواد مالی دانش آموزان، سلامت روان دانش آموزان، استرس مالی دانش آموزان، رفتار مالی دانش آموزان

این مقاله حاصل پایان نامه دکتری رشته حسابداری می باشد.

[Downloaded from tbj.ssu.ac.ir on 2026-11-09]

[DOI: 10.18502/tbj.v23i1.15526]

مقدمه

سلامت مالی، موضوعی حیاتی است که افراد در همه جنبه‌های زندگی با آن مواجه هستند. سلامت مالی را می‌توان حوزه‌ای توصیف کرد که به امور مالی یک شرکت یا یک فرد در زمینه هزینه‌ها، درآمدها و بدهی‌ها می‌پردازد؛ در حقیقت می‌توان گفت در صورتی سلامت مالی وجود دارد که بتوان تعادلی میان مدیریت نیازها و خواسته‌های مالی خود ایجاد کرد و در ارزیابی، ابعادی مانند پس‌انداز، هزینه‌ها و بازنشستگی را در نظر گرفت(۱).

برخی از رفتارها می‌تواند بر سلامت مالی فرد تأثیر منفی بگذارد و برای او مشکلات مالی ایجاد کند. برخی از این رفتارها عبارت‌اند از: ناتوانی در مدیریت صحیح بدهی، خرج بیش‌ازحد (ولخرجی)، نداشتن پس‌انداز اضطراری، مهارت‌های ناکافی در خرید و خرج کردن، حقوق پایین و عدم آگاهی از مدیریت پول. این رفتارها می‌تواند منجر به استرس مالی شود؛ زیرا افرادی که در پرداخت هزینه‌های روزمره و صورت‌حساب‌های خود مشکل‌دارندگزینه‌های بهبود وضعیت مالی خود را کاهش داده‌اند یا احساس می‌کنند که شرایط مالی آن‌ها انتخاب‌هایشان را محدود می‌کند که می‌تواند استرس به همراه داشته باشد. نشانه‌های استرس مالی می‌تواند شامل میزان بالاتر غیبت در کار، اخذ وام‌های متعدد، و خریدهای نسیه باشد. بنابراین مشکلات مالی و استرس مالی نه‌تنها بر زندگی شخصی و خانوادگی فرد، بلکه بر زندگی کاری وی نیز تأثیر می‌گذارد. یکی از دلایل مشکلات مالی، فقدان دانش مالی یا عدم درک نحوه مدیریت، پس‌انداز و سرمایه‌گذاری پول است(۲).

سلامت مالی وضعیتی است که در آن شخص می‌تواند به طور کامل نیازهای مرتبط با پول خود را در حال حاضر و بعداً در زندگی برآورده کند. اگر از نظر مالی خوب باشد، در مورد آینده مالی خود احساس امنیت خواهید کرد. بیش از حد در مورد پول استرس نخواهد داشت و می‌تواند به راحتی از زندگی لذت ببرد. ما هنوز اطلاعات کمی در مورد ارتباط سواد مالی با رفاه روانی افراد داریم(۳).

رفتار مالی به رفتارهای مثبت و مطلوبی اطلاق می‌شود که به عنوان بهترین شیوه فعالیت‌های مالی توصیه می‌شود. نمونه‌ای از این رفتارها حفظ بدهی معقول و کم، دنبال کردن یک برنامه مالی شخصی، داشتن یک برنامه پس‌انداز فعال و فقدان مشاجرات مرتبط با پول با خانواده یا شریک زندگی است. رفتار مالی یک فرد تحت تأثیر سواد مالی او قرار می‌گیرد. علاوه بر این، عوامل استرس‌زای مالی مانند رویدادهای چرخه زندگی، رویدادهای مرتبط با شغل، تغییرات غیر منتظره و موقعیت‌های مالی نامطلوب بر سلامت مالی فرد تأثیر می‌گذارد(۴). استرس مالی می‌تواند ناشی از کمبود دانش مالی و رفتار مالی نامطلوب خاص باشد و رابطه منفی با رضایت مالی دارد.

یکی از مهم‌ترین درس‌هایی که دانش‌آموزان باید در ابتدا بیاموزند، نحوه مدیریت امور مالی شخصی است. با این‌حال، آموزش مطالب مرتبط با سواد مالی به‌عنوان یک درس در مدارس و دبیرستان‌ها در هیچ کجای جهان متأسفانه چندان رایج نیست. پول و بدهی از مهم‌ترین دلایلی هستند که افراد در بزرگ‌سالی استرس شدیدی را تجربه می‌کنند. مسائل مالی و نگرانی در مورد این مسائل حتی برای دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه نیز موجب ایجاد استرس و مشکلات فکری مختلفی می‌شود. چراکه آنچه دانش‌آموزان در مقطع دوره دوم متوسطه

[Downloaded from tbj.ssu.ac.ir on 2026-11-09]
[DOI: 10.18502/tbj.v23i1.15526]

را تا حدی نگران می‌کند این موضوع است که بعد از مدرسه می‌خواهند چه شغلی را دنبال کنند و اینکه آیا آن شغل برایشان آزادی مالی به ارمغان می‌آورد یا خیر(۱).

همچنین دانش‌آموزان باید در دوره دوم متوسطه برای خود مشخص و روشن کنند که برای به دست آوردن فرصت کاری مدنظر خود مجبور به ادامه تحصیل در دانشگاه هستند یا خیر. این سؤالات به‌طور مشخص اهمیت سواد مالی برای دانش‌آموزان دبیرستانی را مشخص می‌کند. تمرکز رفتار مالی موردمطالعه بر رفتار دانش‌آموز در مصرف است و پس‌انداز با در نظر گرفتن هر دو رفتار مالی اغلب توسط دانش‌آموزان دبیرستانی انجام می‌شود. بر اساس مفهوم سواد مالی، دانش آموزان تنها تا زمانی "ثروتمند" خواهد شد که بتوانند به‌طور مؤثر امور مالی خود را سازماندهی کنند. دانش‌آموزان دبیرستانی باید با مفهوم پیامدهای روزانه و آتی مخارج خود آشنا شوند که به‌صراحت به‌عنوان مدیریت خرج و پس‌انداز مربوط می‌شود. به اعتقاد سانگ و همکاران (۲۰۲۳) ارتقاء سواد مالی دانشجویان و دانش آموزان باعث می‌شود آن‌ها بتوانند تصمیمات مالی درستی بگیرند. توسعه رشته‌های پایه ازنظر مدیریت پول با تغییر در دانش، نگرش و ویژگی‌های شخصی در بلندمدت برای دانشجویان مفید خواهد بود. سواد مالی می‌تواند فرد را به تصمیم‌گیری مالی مناسب سوق دهد و تبعات منفی مالی را که در آینده رخ می‌دهد به حداقل برساند؛ بنابراین افزایش استفاده از سواد مالی برای بهبود رفتار مالی ضروری است.

زمانی هارونی و افلاکی فرد (۱۴۰۲) به بررسی تأثیر مشکلات، وضعیت و استرس مالی بر سلامت روانی منتخبی از دانش آموزان یک مدرسه در شهرستان ابرکوه می‌پردازد. ابزار جمع‌آوری داده‌ها، پرسشنامه بوده است. برای تحلیل داده‌ها، روش مدل‌سازی معادلات ساختاری مورد استفاده قرارگرفته است. نتایج نشان می‌دهد که بین وضعیت مالی، استرس مالی و مشکلات مالی با سلامت روانی دانش آموزان رابطه معنی‌داری وجود دارد(۵).

شهرستانی و همکاران (۱۴۰۲) به بررسی تأثیر سواد مالی، استرس مالی و خودکارآمدی مالی بر سلامت مالی پرداختند. جامعه آماری پژوهش، کلیه دانشجویان مؤسسه آموزش عالی امام جواد (ع) یزد در نظر گرفته‌شده است. نتایج کسب شده از این پژوهش نشان داد سواد مالی و خودکارآمدی مالی بر سلامت مالی دانشجویان تأثیر مستقیم و معناداری داشته؛ ولی استرس مالی بر سلامت مالی آنان تأثیری ندارد(۱).

عباسپور اصفهانی و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهش خود به طراحی و اعتباربخشی الگوی بهینه‌ی برنامه‌ی درسی سواد مالی برای دانش آموزان دوره‌ی متوسطه‌ی اول پرداختند(۲). جامعه‌ی پژوهش شامل اسناد سواد مالی طی بازه‌ی زمانی ۲۰۲۰-۲۰۰۰ بود. بر اساس نتایج حاصل، ویژگی‌های مؤلفه‌ی اهداف برنامه‌ی درسی سواد مالی بدین صورت اولویت بندی گردید:

۱) آماده-سازی نوجوانان در مدیریت امور مالی؛ ۲) حصول امنیت مالی در ابعاد فردی, خانوادگی و اجتماعی؛ ۳) برنامه‌ریزی-های کوتاه مدت و بلندمدت مالی؛ ۴) آینده‌نگری و مسئولیت‌پذیری مالی؛ ۵) خودکارآمدی مالی و کارآفرینی؛ ۶) ایجاد نگرش انتقادی نسبت به مسائل مالی؛ ۷) تقویت قدرت تجزیه و تحلیل و حل مسائل مالی و ۸) درونی سازی ارزش-های دینی و اخلاقی(۲).

گان(۲۰۲۳) به بررسی رابطه بین سواد مالی، رفاه مالی و رفاه

[Downloaded from tbj.ssu.ac.ir on 2026-11-09]

[DOI: 10.18502/tbj.v23i1.15526]

روانی در بزرگسالان پرداخت. برای تحقق این امر سه مطالعه تجربی انجام داد. یافته‌ها تأثیرات مثبت سواد مالی را بر سلامت روان نشان می‌دهند. از یک سو، سواد مالی به طور قابل توجهی با علائم افسردگی کمتر مرتبط است و سواد مالی ممکن است به طور مستقیم یا غیرمستقیم از طریق تأثیر آن بر امور مالی خانواده مانند درآمد و ثروت، بر رفاه روانی افراد تأثیر مثبت بگذارد. از سوی دیگر زمانی که افراد شوک‌های مالی را تجربه می‌کنند، سواد مالی می‌تواند تأثیر منفی تجربه شوک‌های مالی را بر رفاه روانی تشدید کند(۶).

روش بررسی

این پژوهش به لحاظ فلسفه پژوهش، اثبات‌گرایی و از لحاظ رویکرد، استقرایی و از لحاظ روش‌شناسی کمی است. شیوه گردآوری داده‌ها، میدانی و کتابخانه‌ای است و از نظر راهبرد، پیمایشی و از لحاظ اهداف، توصیفی تلقی می‌گردد. ابزار گردآوری داده‌ها در این پژوهش پرسشنامه است.

متغیر مستقل در این پژوهش سواد مالی است که برای اندازه‌گیری آن از پرسشنامه استاندارد پارسیا و استیمو (۲۰۲۲) که از ۱۰ گویه تشکیل‌شده است، استفاده خواهد شد. همچنین متغیر وابسته سلامت روان از بعد مالی می باشد. برای اندازه‌گیری این متغیر نیز از پرسشنامه استاندارد پارسیا و استیمو (۲۰۲۲) که از ۱۱ گویه تشکیل‌شده است، استفاده شده است. متغیرهای رفتار مالی و استرس مالی، میانجی هستند. برای اندازه‌گیری این دو متغیر هم از پرسشنامه استاندارد پارسیا و استیمو (۲۰۲۲) که هر کدام از ۱۰ گویه تشکیل‌شده است، استفاده شده است (۷).

شیوه گردآوری اطلاعات در این تحقیق از طریق مطالعات کتابخانه‌ای و پرسشنامه می‌باشد. پرسشنامه استاندارد پارسیا و استیمو (۲۰۲۲) شامل ۴۱ سؤال می‌باشد که بر اساس طیف لیکرت ۵ درجه‌ای تنظیم شده است که درجات آن از کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم می‌باشد. داده‌ها از شهریور ۱۴۰۲ تا دی ۱۴۰۲ جمع‌آوری گردید .در قسمت تحلیل داده‌ها از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری (SEM) با رویکرد روش حداقل مربعات جزئی و با استفاده از نرم‌افزار Smart PLS برای بررسی مدل مفهومی پژوهش، بهره گرفته شد. این روش بهترین ابزار برای تحلیل پژوهش‌هایی است که در آن‌ها روابط بین متغیرها پیچیده، حجم نمونه اندک و توزیع داده‌ها غیر نرمال است. در ضمن برای سنجش روابط علی، رویکرد حداقل مربعات جزئی روشی بسیار مناسب است.

این پژوهش دارای ۵ فرضیه اصلی به شرح زیر می باشد: فرضیه ۱: سواد مالی بر سلامت روان اثرگذار است. فرضیه ۲: سواد مالی بر رفتار مالی اثرگذار است. فرضیه ۳: سواد مالی بر استرس مالی اثرگذار است. فرضیه ۴: سواد مالی از طریق رفتار مالی بر سلامت روان اثرگذار است. فرضیه ۵: سواد مالی از طریق استرس مالی بر سلامت روان اثرگذار است. جامعه آماری مورد پژوهش شامل کلیه دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهر یزد هستند

اعضای نمونه با استفاده از فرمول کوهن که از قدرت تخمین بسیار بالاتری نسبت به روش‌های قدیمی مانند فرمول کوکران یا ارجاع به جدول مورگان برخودار است. فرمول نمونه‌گیری کوهن به شرح زیر می باشد:

$$N = \frac{z^2_{\alpha/2} \times s^2}{d_2}$$

$$n = \frac{1.96 \times 4.591}{.05} = 180$$

[Downloaded from tbj.ssu.ac.ir on 2026-11-09]

[DOI: 10.18502/tbj.v23i1.15526]

یافته ها

نمونه های تحقیق حاضر، شامل ۵۵ درصد مرد و ۴۵ درصد زن؛ ۷۰ درصد افراد دارای پدران با تحصیلات کارشناسی و پایین تر و مابقی تحصیلات کارشناسی ارشد و دکتری و سابقه شغلی ۴۳ درصد از پدران آنها زیر ۱۰ سال و مابقی بالای ۱۰ سال بودند.

همان طور که در روش مدل‌سازی معادلات ساختاری مطرح است ابتدا باید ضرایب گویه‌ها و پایایی مقیاس‌های انتخابی برای اندازه‌گیری متغیرهای مکنون بررسی شود.

طبق نتایج حاصل در جدول ۱ آلفای کرونباخ برای ارزیابی پایداری درونی اندازه‌گیری می‌شود که نشانگر میزان همبستگی بین سازه و شاخص‌های مربوط به آن است مقدار واریانس تبیین شده بالاتر از ۰/۷ نشانگر پایایی قابل قبولی است.

بار عاملی استاندارد برای تک‌تک گویه‌ها هر عامل در جدول زیر مشخص‌شده‌اند. شاخص ارزیابی میزان ارتباط هر سؤال به عامل زیربنایی آن، مقدار بالای ۰/۴ رابطه هر سؤال با عامل مرتبط دلالت دارد که این مقدار بار عاملی باعث معناداری هر سؤال می‌شود. بنابراین همه گویه‌ها به طور معنادار به عامل زیر بنایی خود مرتبط هستند و می‌توان گفت که مدل اندازه‌گیری طی ارزیابی شاخص‌های جزئی مطلوب است.

روایی همگرا (AVE) میانگین واریانس به اشتراک گذاشته شده بین هر سازه با شاخص‌های خود می‌باشد. فورنل و لارکر (۱۹۸۷) مقدار روایی همگرا (AVE) بالایی ۰/۵ قابل قبول دانستند ولی با این حال مگنر و همکاران (۱۹۹۶) مقدار ۰/۴ به بالا را هم معیار کافی دانستند. بنابراین روایی همگرا (AVE) همه متغیرها از ضریب مطلوبی برخوردار هستند.

طبق مندرجات جدول ۲ جذر روایی همگرا هر مؤلفه باید بیشتر از حداکثر همبستگی آن مؤلفه با مؤلفه‌های دیگر باشد (اعداد روی قطر جدول ۲) که اعداد مندرج نشان از روایی واگرای مناسبی در روش فورنل و لارکر می‌باشد.

همانطور که در جدول زیر مشاهده می شود استرس مالی با۰/۶۷۲، رفتار مالی با ۰/۶۵۲، سلامت روان با ۰/۷۰۵ و سواد مالی با ۰/۷۴۹ بیشترین مقدار از واریانس درون مجموعه‌ای سؤالات را برآورد می کنند و درواقع با عامل‌های نامرتبط همبستگی کمتری نشان می دهند؛ بنابراین دارای روایی واگرا هستند.

همانطور که در شکل ۱ مشاهده می شود ضریب مسیر سواد مالی بر سلامت روان ۰/۳۷۶ و سواد مالی بر رفتار مالی ۰/۸۳۸ است و با توجه به مقدار سطح معنی داری به‌دست‌آمده و مقایسه با سطح معنی‌داری این رابطه معنی‌دار است که نشان دهنده تاثیر مثبت و معنی دار سواد مالی بر سلامت روان و رفتار مالی است اما ضریب مسیر سواد مالی بر استرس مالی ۰/۸۳۲- است و با توجه به مقدار سطح معنی داری به‌دست‌آمده و مقایسه با سطح معنی‌داری این رابطه معنی‌دار است که نشان دهنده تاثیر منفی و معنی دار سواد مالی بر استرس مالی است.

با استفاده از مدل ساختاری روابط بین سازه‌ها به لحاظ علی و با در نظر گرفتن نتایج بررسی روابط بین سازه‌ها با استفاده از ضریب مربوطه می‌توان به بررسی معنی‌داری اثرات بین سازه‌های پژوهش پرداخت.

همان‌طور که در جدول ۴ مشخص است، سواد مالی بر سلامت روان (β=۰/۳۷۶، t=۲/۶۸۴۱، p<۰/۰۰۰)، سواد مالی بر رفتار مالی (β=۰/۸۳۸، t=۲۹/۰۱۸، p<۰/۰۰۰)، سواد مالی بر استرس مالی (β=۰/۸۳۲، t=۲۳/۴۹۷ ، p<۰/۰۰۰)، سواد مالی با نقش

[Downloaded from tbj.ssu.ac.ir on 2026-11-09]

[DOI: 10.18502/tbj.v23i1.15526]

میانجی رفتار مالی بر سلامت روان (β=۰/۰۹۸، t=۳/۹۸۹، p <۰/۰۰۰) تأثیر مثبت و معنی‌داری دارد. همچنین سواد مالی با نقش میانجی استرس مالی بر سلامت روان (β=۰/۸۰۳، t=۲/۷۶۶، p <۰/۰۰۰) تأثیر مثبت و معنی‌داری دارد. همچنین میانگین امتیاز سواد مالی، سلامت روان، رفتار مالی و استرس مالی به ترتیب ۹/۳۳، ۲۰/۸، ۲۷ و ۱۳/۰۸ است.

اگر در اجرای آزمون آماری نمره کافی برای سواد مالی و اجزای چهارگانه آن حداقل ۶۰ در نظر گرفته شود، امتیاز سواد مالی دانش آموزان دوره دوم متوسطه یزد در سه حوزه کسب درآمد، پس‌انداز و سرمایه‌گذاری خرج و استقراض و بیمه کمتر از ۶۰ است. درمجموع نتایج حاصل از کاربرد روش آماری حکایت از عدم‌کفایت سواد مالی دانش آموزان داشت.

جدول ۱: ضرایب پایایی سازه‌ها

متغیرها	پایایی آلفا کرونباخ	پایایی ترکیبی	پایایی همبستگی اسپیرمن	Rho
استرس مالی	۰/۸۵۳	۰/۸۸۵	۰/۸۵۶	۰/۸۸۹
رفتار مالی	۰/۸۴۰	۰/۸۷۶	۰/۷۶۱	۰/۸۷۳
سلامت روان	۰/۸۹۴	۰/۹۱۴	۰/۶۶۶	۰/۹۰۴
سواد مالی	۰/۹۰۵	۰/۹۲۴	۰/۷۹۳	۰/۹۳۴

جدول ۲: روایی واگرا به آزمون فورنل و لارکر

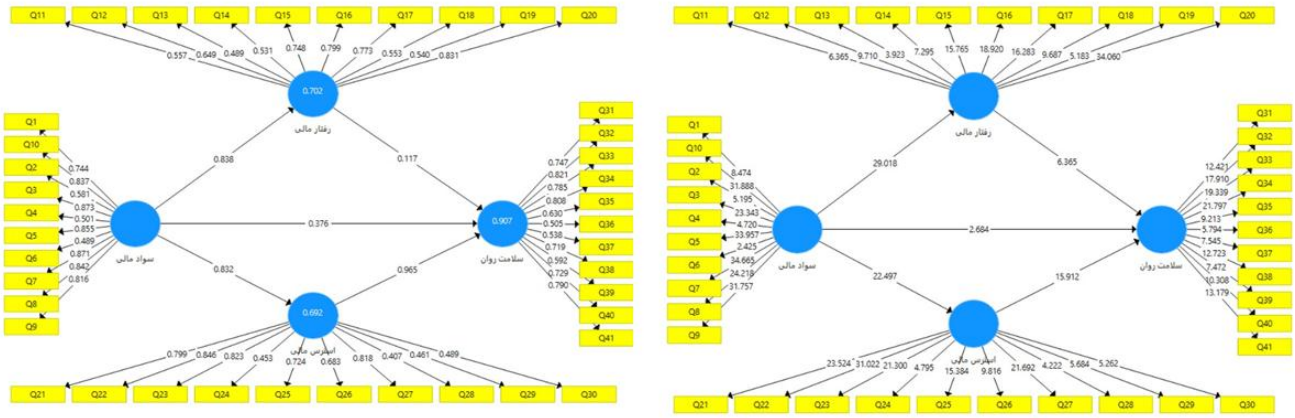
ردیف	متغیر	روایی همگرا (AVE)	۱	۲	۳	۴
۱	استرس مالی	۰/۵۵۱	۰/۶۷۲			
۲	رفتار مالی	۰/۵۲۵	۰/۵۶۲	۰/۶۵۲		
۳	سلامت روان	۰/۶۹۷	۰/۴۴۹	۰/۴۳۱	۰/۷۰۵	
۴	سواد مالی	۰/۵۶۱	۰/۵۳۲	۰/۵۳۸	۰/۶۶۱	۰/۷۴۹

جدول ۳: خلاصه برازش کیفیت مدل

شاخص	مقدار برآورد شده	مقدار مورد انتظار
SRMR	۰/۰۴۱	مقادیر کمتر از ۰/۰۸
NFI	۰/۹۱۳	مقادیر بیش از ۰/۹۰
rms Theta	۰/۱۰۸	مقادیر بیش از ۰/۱۲
GOF	۰/۷۲	مقادیر نزدیک به ۰/۰۱، ۰/۲۵ یا ۰/۳۶

[Downloaded from tbj.ssu.ac.ir on 2026-11-09]

[DOI: 10.18502/tbj.v23i1.15526]

شکل ۱: ضریب مسیر، ضریب تعیین و ضریب معناداری مدل فرضیه‌های پژوهش

جدول ۴: تحلیل ساختاری ضرایب مسیر و معناداری فرضیه‌های پژوهش

	فرضیه ها	ضریب مسیر	ضریب معناداری	ضریب تعیین	اندازه اثر	سطح معناداری
۱H	سواد مالی← سلامت روان	۰/۳۷۶	۲/۶۸۴	۰/۹۰۷	۰/۱۳۲	۰/۰۰۸
۲H	سواد مالی ← رفتار مالی	۰/۸۳۸	۲۹/۰۱۸	۰/۷۰۲	۰/۰۹۲	۰/۰۰۰
۳H	سواد مالی ← استرس مالی	-۰/۸۳۲	۲۲/۴۹۷	۰/۶۹۲	۰/۱۴۵	۰/۰۰۰
۴H	سواد مالی ← رفتار مالی ← سلامت روان	۰/۰۹۸	۳/۹۸۹	۰/۹۰۷	۰/۴۱۵	۰/۰۰۰
۵H	سواد مالی ← استرس مالی ← سلامت روان	۰/۸۰۳	۲/۷۶۶	۰/۹۰۷	۰/۱۹۵	۰/۰۰۰

بحث و نتیجه گیری

نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های پژوهش نشان می‌دهد که بین سواد مالی و سلامت روان رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد؛ به عبارت دیگر افزایش سواد مالی می‌تواند بهبود سلامت روان را در پی داشته باشد.

به نظر می‌رسد مؤلفه‌های سواد مالی به عنوان یک ابزار مهم برای افزایش سطح توانمندی دانش آموزان لازم است و به عنوان پیش‌نیاز افزایش سلامت روانی و سطح کیفیت زندگی، ضروری است که ابتدا سطح سواد مالی دانش آموزان را ارتقاء داد. در واقع هر چه دسترسی دانش آموزان به اطلاعات سواد مالی بالاتر باشد، وضعیت رفاهی و کیفیت زندگی متعاقباً بالاتر خواهد بود. یاد گرفتن سواد مالی، به افراد کمک می‌کند که تصمیم‌های اشتباه کمتری در زمینه مالی بگیرند و ثبات مالی بیشتری داشته باشند در نتیجه با موقعیت‌های تنش‌زای کمتری مواجه می‌شوند. سواد مالی به دانش آموزان کمک می‌کند تا شانس آن‌ها برای دستیابی به امنیت مالی بیشتر شود. در صورت بروز بحران مالی در کشور، افرادی که سطح بالاتری از سواد مالی دارند کمتر دچار شوک می‌شوند چون حتی در این شرایط درآمد اندکی دارند که پشتوانه آن‌ها باشد. نتایج این پژوهش با پژوهش عباسپور اصفهانی و همکاران (۱۴۰۰) سازگار است(۲).

با بررسی فرضیه دوم این نتیجه حاصل شد که سواد مالی می‌تواند به بهبود رفتار مالی منجر شود. سلامت مالی فقط یک وضعیت روانی نیست؛ زیرا عواملی وجود دارند که بر آن تأثیر می‌گذارند. این چیزی است که باید آموخته شود و بخشی از شیوه زندگی یک فرد شود.

سواد مالی نقش به سزایی در ایجاد رفتار مالی صحیح دارد. این

[Downloaded from tbj.ssu.ac.ir on 2026-11-09]
[DOI: 10.18502/tbj.v23i1.15526]

بدان معناست که در ابتدا اگر فردی از نظر مالی سواد داشته باشد، ممکن است موفقیت بیشتری در مدیریت منابع مالی خود داشته باشد.

سواد مالی باعث می‌شود تا دسترسی فرد به اطلاعات مربوط به مسائل مالی و نتایج مد نظر آن‌ها به راحتی صورت پذیرد. همچنین قدرت خواندن، فهم و ارزیابی مطالب و موارد مربوط به مسائل مالی آن‌ها بالا رود. این یافته‌ها می‌تواند برای تمام اقشار جامعه مناسب باشد؛ زیرا افزایش سواد مالی، توانایی تحمل مشکلات مالی را افزایش می‌دهد.

بنابراین می‌توان گفت هر چقدر توانایی فرد در استفاده از دانش و مهارت مالی برای مدیریت منابع پولی خود یا همان سواد مالی وی بهتر باشد، درک او از رفتارهایی نظیر برنامه‌ریزی در هزینه و پس‌انداز کردن و ایجاد یک حاشیه امنیت مالی و در مقابل آن اجتناب از رفتارهای خاصی نظیر استفاده بیش از حد اعتبارات مالی، بیشتر است.

آزمون فرضیه سوم به این نتیجه ختم شد که بین سواد مالی و استرس مالی رابطه معکوس وجود دارد. به عبارت دیگر با افزایش سواد مالی میزان استرس مالی کاهش می یابد. نداشتن سواد و آگاهی کافی در زمینه سواد سلامت، باعث افزایش اضطراب و پایین آمدن کیفیت زندگی می‌شود.

استرس ناشی از مشکلات مالی مزمن یا طولانی‌مدت است و مسائل مالی منبع اصلی استرس برای اکثر مردم است حتی استرس‌زاتر از سیاست، خانواده و کار درست مانند سایر چیزهای استرس‌زا در زندگی، این نوع تنش می‌تواند باعث اضطراب، افسردگی و غرق شدن فرد در خودش شود.

راهکارهای مناسب برای ارتقا کیفیت زندگی از جمله افزایش آگاهی و دانش در خصوص مسائل مالی، باعث کاهش اضطراب در دانش آموزان می‌شود. نتایج این فرضیه با پژوهش (۲۰۲۳) سازگار است(۶).

نتایج آزمون فرضیه چهارم نشان داد که سواد مالی با اثرگذاری بر رفتار مالی می‌تواند سلامت روان دانش آموزان را در پی داشته باشد. رفتار مالی مثبت موجب رضایت مالی می‌شود.دارا بودن رضایت مالی به نوبه خود به رضایت از زندگی و بهبود سلامت روان کمک می‌کند.

رفتار مالی مثبت بر رضایتمندی افراد از زندگی و احساس خوشبختی تأثیر می‌گذارد. هر چه میزان تصمیمات نادرست مالی افزایش می‌یابد، خطر ابتلا به افسردگی و اختلال عملکرد اجتماعی دانش آموزان بیشتر می‌شود.

از این رو پیشنهاد می‌شود در سیاست‌گذاری‌های آموزش در مدارس متوسطه دوم مداخلاتی برای افزایش آگاهی دانش آموزان این دوره در مورد سواد مالی مدنظر قرار گیرد.

آزمون فرضیه پنجم نشان داد که سواد مالی با کاهش میزان استرس مالی، سلامت روان دانش آموزان دوره دوم متوسطه را بهبود می‌بخشد. سلامت روان یکی از مهم‌ترین شاخص‌های اندازه‌گیری میزان خوشبختی محسوب می‌شود.

پژوهش‌ها نشان می‌دهد که خوشبختی فردی یا کیفیت زندگی به طور مثبتی با سلامت روحی و روانی ارتباط دارد. نتایج نشان داد که ارتقا سواد مالی در دانش آموزان باعث کاهش اضطراب آن‌ها می‌شود. کاهش اضطراب، به افزایش کیفیت زندگی و بهبود سلامت روان در بین دانش آموزان منجر می‌شود(۹).

فرد به کمک دانش و نگرش مهارت کافی را برای مشارکت در زمینه‌های اقتصادی کسب می‌کند و به رفاه مالی منجر خواهد

[Downloaded from tbj.ssu.ac.ir on 2026-11-09]

[DOI: 10.18502/tbj.v23i1.15526]

شد؛ درنتیجه موضوعاتی از قبیل مصرف بهینه تناسب دخل و خرج، پس‌انداز، سرمایه‌گذاری و کارآفرینی در حوزهٔ سواد مالی قرار می‌گیرند(۸).

با توجه به اینکه در پژوهش حاضر نتایج حاکی از آن است که آموزش سواد مالی بر سلامت روان، بهبود رفتار مالی و کاهش استرس تأثیر معنادار دارد، توصیه می‌شود برنامه ریزان درسی و مؤلفان کتب درسی در طراحی و تدوین برنامه‌های درسی دانش آموزان دوره دوم متوسطه، موضوع سواد مالی که از یکسو متناسب با الگوی اقتصاد مقاومتی و ارزش‌ها و ظرفیت‌های ملی-اسلامی و از سوی دیگر، متناسب با ظرفیت‌ها و ویژگی‌های رشد دانش‌آموزان باشد، توجه بیشتری کنند.

بنابراین توصیه می‌شود برنامه ریزان درسی، یا تحت یک واحد درسی مستقل یا به صورت تلفیق در دروس دیگر عناصر سواد مالی و اجزای آن را به صورت منسجم و هماهنگ در تمام پایه‌های تحصیلی بگنجانند.

معلمان نیز غیر از اینکه با مفاهیم سواد مالی آشنا باشند، اهمیت و ضرورت آن را درک کنند و خود معتقد و عامل به بکارگیری آن باشند؛ زیرا دانش آموزان از رفتار و منش معلمان الگو می‌گیرند.

همچنین مفاهیم سواد مالی برای اینکه از حیطهٔ دانش به نگرش و تغییرات دائمی در رفتار تبدیل شوند، نیاز به حمایت و همکاری والدین دارند. درصورتی‌که والدین ضرورت و اهمیت آموزش‌های سواد مالی را درک کنند، به دستاوردهای بزرگی خواهند رسید.

محدودیت‌های تحقیق دربرگیرنده موضوعات و مواردی است که ممکن است به تعمیم‌پذیری تحقیق اثر بگذارد و اعتبار درونی تحقیق را با خطراتی روبه‌رو کند.

۱-معضل جمع‌آوری اطلاعات تحقیق یکی از محدودیت‌های این تحقیق بوده است. این مشکل در پیش روی تمام محققین برای انجام تحقیقات می‌باشد و این تحقیق هم از این تحقیقات مستثنی نبوده است.

۲-عدم تمایل کارآفرینان برای همکاری در انجام تحقیق و درنتیجه بی‌جواب ماندن بخشی از پرسشنامه‌ها و به‌ندرت بودند افرادی که با آغوش باز محقق را یاری می‌کردند که جای تقدیر و تشکر دارد.

۳-با توجه به اینکه نمونه تحقیق بین کارآفرینان استان یزد بودند لذا تعمیم نتایج به سایه کارآفرینان باید با احتیاط انجام گیرد.

۴-تعداد کم اعضای جامعه نمونه تحقیق ممکن است نتایج تحقیق را تحت تأثیر قرار دهد.

ملاحظات اخلاقی

این تحقیق جهت اخذ مدرک دکتری حسابداری از دانشگاه آزاد اسلامی واحد یزد انجام شد. جهت انجام این تحقیق کد اخلاق با شناسه اخلاق IR.IAU.YAZD.REC.1402.065 از کمیته اخلاق دانشگاه گرفته شد.

سهم نویسندگان

سید جمال الدین طباطبایی کار طراحی پژوهش، جمع آوری و تجزیه و تحلیل داده ها را با نظر و راهنمایی آقای محمود معین الدین انجام داده اند. خانم اکرم تفتیان نیز کار نگارش ویراستاری مقاله را انجام دادند. نویسندگان نسخه نهایی را مطالعه و تایید نموده و مسئولیت پاسخگویی در قبال پژوهش را پذیرفته اند.

[Downloaded from tbj.ssu.ac.ir on 2026-11-09]

[DOI: 10.18502/tbj.v23i1.15526]

حمایت مالی

این قسمت اگر حمایت مالی شده، قید شود و در غیر این صورت ذکر شود حمایت مالی نداشته است.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می دارند هیچ گونه تضاد منافعی در این مقاله وجود ندارد.

تقدیر و تشکر

در این بخش از موسسه تأمین کننده بودجه، افراد و سازمان هایی که به طور مستقیم و غیر مستقیم در انجام مطالعه و یا نگارش همکاری نموده اند و نامشان به عنوان نویسنده در مقاله نیامده است، تشکر و قدردانی شود.

References

1-Shahrestani S, Yazdani F, Meimand M. Investigating the effect of financial literacy, financial stress and financial self-efficacy on financial health. Perspective of Accounting and Management Course 2023; 82, pp. 78-93

2-Abaspoor N, Hatami J, Sadeghzade ghamsari A & et al. Designing and validating the optimal model of the financial literacy curriculum for first-year high school students. Research in Curriculum Planning 2011; 44: 61-78

3-Zhang Y, Chatterjee S.Financial Well-Being in the United States: The Roles of Financial Literacy and Financial Stress. Sustainability , 2023;15(5), 4505.

4-Kayani P, Motaghi Mi and Qudousi A. examining the relationship between financial misconduct and mental health in the elderly who refer to Shahrekord health centers 2018; Salemand(2) : 212-223.

5-Zamani Harooni M, Aflaki Fard H. Investigating the effect of problems, situation and financial stress on the mental health of elementary school students: a case study of an elementary school in Abarkoh city.The first international conference of psychology, social sciences, educational sciences and philosophy, Babol 2018.

6-Guan N. Financial literacy and mental health . Doctoral dissertation, University of Birmingham 2023.

7-Parcia RO, Estimo ET. Employees' financial literacy, behavior, stress and wellness. Journal of Human Resource Management. 2017;5(5):78-89.

8-Farrokh Bakht F, Ahmadzadeh A .the relationship between financial literacy and employee well-being according to the role of financial self-efficacy (case study: financial employees of medical

[Downloaded from tbj.ssu.ac.ir on 2026-11-09]

[DOI: 10.18502/tbj.v23i1.15526]

sciences in Gilan province, New Research Approaches in Management and Accounting Quarterly 2020; 2(83): 124-163.

9-West T, Cull M, & Johnson D. (2021). Income more important than financial literacy for improving wellbeing. Financial Services Review 2021; 29(3): 187-207.

[Downloaded from tbj.ssu.ac.ir on 2026-11-09]

[DOI: 10.18502/tbj.v23i1.15526]